Dragan Petrović proti Srbsku, rozsudek ze dne 14. 4. 2020 – K náležitému odůvodnění příkazu k domovní prohlídce a k potřebě striktní právní regulace odběru vzorku DNA

Stěžovatel: Dragan Petrović

Žalovaný stát: Srbsko

Číslo stížnosti: 75229/10

Datum: 14.04.2020

Článek Úmluvy: čl. 8

Rozhodovací formace: Senát

Soud: Evropský soud pro lidská práva

Hesla: domovní prohlídky, obydlí/domov, odebrání vzorku DNA, respektování soukromého života

Český právní řád: čl. 10 odst. 2, čl. 12 odst. 2 Listiny základních práv a svobod
§ 63, § 65 zákona č. 273/2008 Sb., o Polici České republiky
§ 82, § 83, § 85, § 114 zákona č. 141/1961 Sb., trestní řád

Významnost: 2

VÝBĚR ROZHODNUTÍ EVROPSKÉHO SOUDU PRO LIDSKÁ PRÁVA PRO JUSTIČNÍ PRAXI Č. 4/2020
Dragan Petrović proti Srbsku, rozsudek ze dne 14. 4. 2020

K náležitému odůvodnění příkazu k domovní prohlídce a k potřebě striktní právní regulace odběru vzorku DNA

Autorský komentář:

Pro justiční praxi v trestním řízení se rozhodnutí ESLP věnuje dvěma významným otázkám v oblasti dokazování. Zaprvé, naplnění požadavku na náležité odůvodnění příkazu k domovní prohlídce, jakožto zásahu do práva každého na nedotknutelnost jeho obydlí ve smyslu čl. 12 Listiny základních práv a svobod. Zadruhé, zákonná úprava odběru biologického materiálu (odebrání vzorku DNA) jako zásahu do práva každého na ochranu soukromého života (čl. 10 odst. 2 Listiny).

Především ESLP připomenul svůj ustálený výklad podmínek, za nichž státní orgány mohou podle čl. 8 odst. 2 Úmluvy zasáhnout do práv na respektování soukromého života a obydlí, garantovaných čl. 8 odst. 1 Úmluvy.

Odůvodněnost takového zásahu do výše uvedených práv vyžaduje ze strany justičních orgánů zjištění, že jsou kumulativně splněny tři předpoklady, respektive vyžaduje tři postupné kroky testu v

souladu s čl. 8 odst. 2 Úmluvy: 1) jde o zásah učiněný na podkladě konkrétní zákonné úpravy a v souladu s ní, 2) je opodstatněn legitimním cílem a 3) je nezbytný v demokratické společnosti. Při absenci, byť jen některého z těchto předpokladů, lze dospět k závěru o porušení čl. 8 Úmluvy.

Pokud jde o zásah do práva na ochranu obydlí vydáním příkazu k domovní prohlídce, tak je nepochybné, že v ustanoveních § 82 a násl. trestního řádu je dán konkrétní zákonný podklad pro její nařízení, jakož i úprava výkonu domovní prohlídky, včetně procesních záruk poskytnutých dotčené osobě. Její nařízení ve vnitrostátní úpravě také sleduje legitimní cíl, tj. zajištění důkazů o spáchaném trestném činu. Při posuzování nezbytnosti takového zásahu do základních lidských práv, musí soud, jenž o nařízení domovní prohlídky rozhoduje, v odůvodnění svého příkazu uvést konkrétní okolnosti vztahující se k podezření o účasti určité osoby na trestné činnosti, k závažnosti objasňovaného činu a konkrétní věci (osoby) související s touto trestnou činností, jež jsou důležité pro objasnění tohoto činu. Z hlediska odůvodnění příkazu k domovní prohlídce je kladen důraz na konkretizaci těchto okolností, tak aby z nich vyplývala též nezbytnost porušení domovní svobody. Zásadně nestačí jen obecný odkaz na zákonnou úpravu a paušální, obecné či vágní vylíčení důvodů pro nařízení domovní prohlídky.

K problematice odběru vzorku DNA dospěl ESLP k závěru, že rozhodná právní úprava v srbském trestním řádu byla nedostatečná, a tedy nepředvídatelná, když výslovně neupravuje odběr vzorku DNA. Soudní příkaz nařizující takový odběr se tak nemohl opírat o konkrétní ustanovení zákona, a již z tohoto důvodu došlo k neoprávněnému zásahu do práva na soukromý život dotčené osoby, a to i bez ohledu na její případný souhlas s tímto úkonem.

V této souvislosti nelze nepoukázat na jistou podobnost dřívější úpravy srbského trestního řádu (v mezidobí došlo k výslovnému zakotvení odběru vzorku DNA do trestního řádu Srbska), kterou ESLP v předkládaném rozhodnutí pokládal za nevyhovující požadavkům čl. 8 Úmluvy, s vnitrostátní úpravou, v níž rovněž nejsou výslovně zmíněny procesní podmínky a procedura odběru vzorku DNA.

Ustanovení § 114 odst. 2 trestního řádu stanoví jen obecný rámec pro odběr biologického materiálu, aniž výslovně upravuje odběr vzorku DNA. Stejně vyznívá právní úprava v zákoně o Policii České republiky (srov. § 63, 65 a § 112 zák. č. 273/2008 Sb., ve znění pozdějších předpisů).

Podrobněji se k této problematice vyjadřuje komentář k rozsudku ESLP ze dne 22. 6. 2017 ve věci Aycaguer proti Francii (stížnost č. 8806/12), uveřejněný ve Výběru důležitých rozhodnutí ESLP pro justiční praxi z pohledu Nejvyššího soudu, ročník 2018, sešit č.1, s.11–19, na který lze odkázat. V něm je také uveden závěr, který, a to i přes další provedené novelizace trestního řádu, je i nadále aktuální, totiž požadavek na přijetí zákonné úpravy vymezující zásah do soukromého života dotčené osoby odběrem vzorku DNA.

K tomu lze již jen odkázat na rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. 2. 2013, sp. zn. 30 Cdo 2778/2011, který v návaznosti na judikaturu ESLP definoval podmínky, jež musejí být splněny pro to, aby odebrání vzorku DNA nepředstavovalo porušení práva na soukromí ve smyslu čl. 8 odst. 1 a 2 Úmluvy a čl. 10 odst. 2 Listiny (test legality, legitimity a nezbytnosti). V případě porušení daných práv by šlo zjevně o nesprávný úřední postup a za jím způsobenou újmu by stát odpovídal v režimu zákona č. 82/1998 Sb.

SKUTKOVÝ STAV

A. Prověřování

Dne 16. 7 2008 obdrželo Policejní oddělení v Subotici od pana A oznámení, že od paní B slyšel, že se spolu se stěžovatelem účastnila trestného činu spočívajícího v krutém bití staršího muže (pana C),

což možná vedlo k jeho úmrtí.

Dne 22. 7. 2008 Policejní oddělení v Subotici informovalo vyšetřujícího soudce Okresního soudu v Subotici prostřednictvím Okresního státního zastupitelství v Subotici, že má informace v tom smyslu, že se stěžovatel a paní B mohli podílet na vraždě pana C. Policejní oddělení v Subotici navrhlo, aby byly prohledány byty, ve kterých stěžovatel a paní B bydlí, s ohledem na to, že by tímto mohly být nalezeny věci důležité pro trestní řízení: i) „předměty pořízené" po vraždě, zejména černá kožená bunda, a ii) jejich boty, aby je bylo možné porovnat se stopami nalezenými na místě činu.

Téhož dne jiným podáním Policejní oddělení v Subotici informovalo okresní státní zastupitelství, že podle jejich poznatků se stěžovatel a paní B mohli podílet na vraždě pana C., a proto jej vyzvalo k podání žádosti vyšetřujícímu soudci o vydání příkazu k odebrání vzorků jejich DNA pro účely porovnání těchto vzorků s biologickými stopami nalezenými na místě činu.

Dne 29. 7. 2008 okresní státní zastupitelství s odvoláním na čl. 239 trestního řádu požádalo vyšetřujícího soudce, aby vydal příkaz k domovní prohlídce bytů, v nichž stěžovatel a paní B žili, a k odebrání vzorků jejich DNA (spolu se vzorkem DNA od pana D). Důvodem bylo objasnění relevantních okolností souvisejících s vraždou pana C. V žádosti okresního státního zástupce však nikdo nebyl označen jako podezřelý.

Dne 29. 7. 2008 vyšetřující soudce vydal příkaz k domovní prohlídce bytu, ve kterém stěžovatel žil. V příkazu bylo uvedeno, že byl vydán na žádost příslušníků Policejního oddělení v Subotici, kteří tvrdili, že prohlídka patrně povede k zajištění důkazů souvisejících s vyšetřováním vraždy C. Vyšetřující soudce akceptoval toto odůvodnění a upřesnil, že by se hledání mělo zaměřit na „předměty pořízené" po vraždě, zejména na „černou koženou bundu", jakož i na „boty a jiné předměty", které by mohly být spojeny s daným trestným činem. V příkazu bylo uvedeno, že při prohlídce mají policisté dodržovat příslušná ustanovení trestního řádu. Nakonec vyšetřující soudce samostatným rozhodnutím ze stejného dne a se stejnými důvody nařídil, aby byla rovněž provedena domovní prohlídka bytu, ve kterém žila paní B.

Téhož dne, avšak samostatným rozhodnutím, vyšetřující soudce nařídil odebrání vzorku slin stěžovatele pro účely analýzy DNA. Soudce pověřil policii k odebrání tohoto vzorku nebo alternativně vzorku krve stěžovatele za pomoci zdravotníků, přičemž v případě, že by stěžovatel vzdoroval, byli oprávněni k použití síly. V odůvodnění tohoto usnesení bylo uvedeno, že je nutné provést test DNA, aby bylo možné porovnat údaje DNA z místa činu, na kterém mělo dojít k vraždě pana C, s DNA profilem stěžovatele.

Dne 30. 7. 2008 a za přítomnosti svého obhájce stěžovatel souhlasil s předáním vzorku svých slin policistům. Policie však pravděpodobně nikdy nepředložila žádný oficiální záznam o tom, jak byl příkaz proveden.

Ve stejný den policisté rovněž prohledali byt, ve kterém stěžovatel žil, a zabavili dvě ruční zbraně společně s nějakou municí. Policie za tímto účelem vydala potvrzení, které obsahovalo datum prohlídky a podpis jednoho ze zúčastněných policistů, absentovalo však úplné nebo plně čitelné číslo spisu. Obhájce stěžovatele dokument také podepsal, avšak stěžovatel ho podepsat odmítl.

Při stejné příležitosti připravila policie z operace protokol, který byl datován a podepsán jedním svědkem, jedním ze dvou zúčastněných policistů, zpracovatelem a obhájcem stěžovatele, avšak nikoli samotným stěžovatelem. V protokolu bylo zaznamenáno, že stěžovatel popřel, že by něco věděl o zbraních nalezených v bytě a že jeho obhájce namítal, že samotný příkaz k prohlídce byl nejasný. Majitel prohledávaného bytu, osoba pravděpodobně spřízněná se stěžovatelem, byl uveden v protokolu jako osoba přítomná prohlídce, ale protokol neobsahoval její podpis.

Dne 13. 8. 2008 Policejní oddělení v Subotici informovalo vyšetřujícího soudce, že se rozhodlo vznést obvinění proti stěžovateli pro nedovolené držení střelných zbraní.

Dne 11. 9. 2008 vyšetřující soudce informoval okresní státní zastupitelství, že ve zprávě ze dne 28. 8. 2008 forenzní znalci konstatovali, že nezjistili shodu mezi DNA vzorkem stěžovatele a biologickými stopami nalezenými na místě činu.

B. Řízení před Ústavním soudem

Dne 4. 8. 2008 podal stěžovatel u Ústavního soudu stížnost, a to zejména pro porušení jeho práva na respektování domova a soukromého života. Stěžovatel odkázal mimo jiné na čl. 8 Úmluvy a čl. 25 a 40 Ústavy (Srbska).

Dne 14. 10. 2010 Ústavní soud zamítl stížnost stěžovatele po přezkumu jeho námitek týkajících se prohlídky podle čl. 40 Ústavy a jeho námitek týkajících se odběru vzorku DNA podle čl. 25 Ústavy. Soud zejména uvedl, že vyšetřující soudce a policie postupovali v souladu se zákonem. Pravděpodobnost, že budou odhaleny relevantní důkazy, odůvodňovala prohlídku a odebrání vzorku DNA stěžovatele. Ústavní soud dále konstatoval, že při prohlídce byl sice přítomen pouze jeden svědek, ale shledal, že důvody uvedené vyšetřujícím soudcem byly v obou ohledech dostatečné a že příkaz k prohlídce byl náležitě přesný. Nakonec soud poukázal na to, že stěžovatel poskytl vzorek DNA z vlastní vůle.

PRÁVNÍ POSOUZENÍ

I. K TVRZENÉMU PORUŠENÍ ČLÁNKU 8 ÚMLUVY

37. Stěžovatel namítal, že prohlídka jeho bydliště byla provedena v rozporu s právem na respektování jeho „domova“ a „soukromého života“, které je garantováno v čl. 8 Úmluvy. Stěžovatel dále namítal, že odběr vzorku DNA rovněž porušil právo na respektování jeho „soukromého života“ ve smyslu téhož ustanovení.

38. Článek 8 úmluvy zní následovně:

„1. Každý má právo na respektování svého soukromého a rodinného života, obydlí a korespondence.

Státní orgán nemůže do výkonu tohoto práva zasahovat, kromě případů, kdy je to v souladu se zákonem a nezbytné v demokratické společnosti v zájmu národní bezpečnosti, veřejné bezpečnosti, hospodářského blahobytu země, předcházení nepokojům a zločinnosti, ochrany zdraví nebo morálky nebo ochrany práv a svobod jiných.“

A. Přípustnost

1. Podání stran

a) Vláda

39. Vláda poznamenala, že Ústavní soud ve svém rozhodnutí ze dne 14. 10. 2010 přezkoumal stížnost stěžovatele týkající se DNA podle čl. 25 Ústavy, tedy podle ustanovení zaměřeného na zákaz mučení a nelidského či ponižujícího zacházení. Za těchto velmi specifických okolností nelze považovat ústavní stížnost za účinný vnitrostátní prostředek nápravy ve vztahu k námitkám stěžovatele týkajících se jeho „soukromého života“. Ústavní soud mohl zkoumat pouze údajné „porušení ústavou zaručeného práva“. Tato část stížnosti byla podle vlády podána opožděně, tedy více než šest měsíců po napadeném odebrání vzorku DNA stěžovateli dne 30. 7. 2008.

40. Kromě toho, podpůrně, a opět pouze s ohledem na stížnost týkající se DNA, vláda tvrdila, že stěžovatel měl využít účinných vnitrostátních opravných prostředků stanovených v příslušných právních předpisech o ochraně údajů. Jelikož tak neučinil, měla by být jeho stížnost zamítnuta z důvodu nevyčerpání vnitrostátních opravných prostředků.

b) Stěžovatel

41. Stěžovatel tvrdil, že čl. 8 Úmluvy je přímo použitelný v srbském právním řádu na základě čl. 18 Ústavy. Jeho stížnost týkající se DNA tedy mohla a měla být posouzena Ústavním soudem podle čl. 8 Úmluvy i čl. 25 Ústavy. Ústavní soud jeho stížnost každopádně posoudil ve věci samé a zamítl ji z věcných důvodů. Za těchto okolností byla ústavní stížnost zjevně opravným prostředkem odpovídajícím záměru stěžovatele, protože byla obecně schopna poskytnout odpovídající odškodnění, i když v jeho konkrétním případě tak nebylo učiněno. Samotná stížnost byla nakonec podána u soudu do šesti měsíců ode dne, kdy stěžovatel obdržel oznámení o rozhodnutí Ústavního soudu v jeho věci.

42. Stěžovatel dále tvrdil, že žádný z možných opravných prostředků založených na příslušných právních předpisech o ochraně údajů by nebyl účinný. V projednávané věci šlo zejména o odebrání vzorku DNA stěžovateli v rámci trestního řízení, nikoli o „získání informací" o jeho vzorku DNA nebo o jeho „zničení". Civilní soudy navíc podle srbského práva nemohly považovat rozhodnutí trestního soudu za nezákonné nebo v rozporu s Úmluvou. Ústavní soud to však mohl učinit, a právě z tohoto důvodu podal stěžovatel ústavní stížnost.

2. Posouzení Soudem

a) Obecné principy

43. Soud znovu opakuje, že pravidlo vyčerpání vnitrostátních opravných prostředků uvedené v čl. 35 Úmluvy ukládá těm, kteří chtějí podat stížnost proti státu u Soudu, aby nejprve využili opravných prostředků stanovených vnitrostátním právním řádem (viz Vučković a další proti Srbsku (předběžná námitka), č. 17153/11 a 29 dalších, 25. 3. 2014, § 70).

45. Nevyužití dostupných vnitrostátních prostředků nápravy nebo jejich řádné nevyužití stěžovatelem, tj. nepodání alespoň obecné stížnosti v souladu s formálními požadavky a lhůtami stanovenými vnitrostátním právem, bude mít za následek prohlášení nepřípustnosti stížnosti u tohoto Soudu (viz Gäfgen proti Německu [VS], č. 22978/05, § 142, ECHR 2010; viz také výše uvedený rozsudek Vučković, § 72).

46. Soud však také často zdůrazňoval potřebu uplatňovat pravidlo vyčerpání s určitou mírou flexibility a bez nadměrného formalismu (viz Ringeisen proti Rakousku, 16. 7. 1971, § 89, řada A č. 13; a Akdivar a ostatní proti Turecku, 16. 9. 1996, § 69, Sbírka rozsudků a rozhodnutí 1996-IV).

48. Pokud je navíc k dispozici více než jeden potenciálně účinný prostředek nápravy, je od stěžovatele požadováno, aby použil pouze jeden z těchto prostředků nápravy podle svého vlastního výběru (viz mimo jiné, Micallef proti Maltě [VS], č. 17056/06, § 58, ECHR 2009; Nada proti Švýcarsku [VS], č. 10593/08, § 142, ECHR 2012; Göthlin proti Švédsku, č. 8307/11, 16. 10. 2014, § 45; a O'Keeffe proti Irsku [VS], č. 35810/09, § 109–111, ECHR 2014).

49. Pokud jde o otázku včasnosti, Soud znovu opakuje, že cílem šestiměsíční lhůty podle čl. 35 odst. 1 Úmluvy je podpora právní jistoty tím, že se zajistí, aby případy vyvolávající problémy podle Úmluvy byly řešeny v přiměřené době a aby dávná rozhodnutí nebyla neustále otevřená k přezkumu. Toto vyznačuje časové limity dohledu prováděného Soudem a signalizuje jednotlivcům i státním orgánům období, po jehož uplynutí již tento dohled není možný (viz mimo jiné Walker proti Spojenému

království, č. 34979/97, ECHR 2000-I).

50. Stížnost musí být zpravidla podána do šesti měsíců od data „konečného rozhodnutí“ v řetězci vnitrostátních opravných prostředků, které musí být vyčerpány, nebo pokud takové opravné prostředky neexistují, ode dne napadeného aktu nebo vědomosti o něm. V případě pokračující situace, která vede k porušení, lze učinit výjimku z pravidla šesti měsíců (viz Nelson proti Spojenému království, č. 74961/01, 1. 4. 2008, § 12).

b) Použití těchto principů v projednávaném případě

i) Pokud jde o šestiměsíční lhůtu

51. Soud připomíná, že opakovaně shledal, že ústavní stížnost by měla být v zásadě považována za účinný vnitrostátní prostředek nápravy ve smyslu čl. 35 odst. 1 Úmluvy (viz Vučković, citovaný výše, § 84; a Vinčić, citovaný výše, § 51). V projednávané věci Soud nevidí důvod odchýlit se od této praxe, zejména proto, že jak uvedl stěžovatel, Ústavní soud přezkoumal jeho stížnost týkající se odebrání vzorku DNA ve věci samé a zamítl ji z věcných důvodů.

52. Článek 18 Ústavy (Srbska) dále stanovil „přímé uplatňování lidských … práv zajištěných … ratifikovanými mezinárodními smlouvami“, což se jasně vztahuje mimo jiné na práva zakotvená v čl. 8 Úmluvy. Ústavní soud by proto mohl podle tohoto ustanovení projednat stížnost stěžovatele, pokud by se tak rozhodl.

53. Za těchto okolností je Soud toho názoru, že ústavní stížnost byla „účinným prostředkem nápravy“ ve smyslu čl. 35 odst. 1 Úmluvy, a v důsledku toho adekvátním prostředkem pro stěžovatele, avšak s tím, že účinnost opravného prostředku nezávisí na jistotě příznivého výsledku pro osobu hledající nápravu.

54. Vzhledem k tomu, že stěžovateli bylo doručeno rozhodnutí Ústavního soudu dne 2. 12. 2010 a svou stížnost podal k tomuto soudu dne 6. 12. 2010, splnil rovněž šestiměsíční požadavek. V této souvislosti proto musí být námitka vlády zamítnuta.

ii) Pokud jde o nevyčerpání vnitrostátních opravných prostředků

55. Pokud jde o další otázku přípustnosti vznesenou vládou, konkrétně, že stěžovatel nevyužil prostředky nápravy stanovené v příslušných vnitrostátních právních předpisech o ochraně údajů, Soud poznamenává, že samotný ústavní soud nepožadoval, aby stěžovatel vyčerpal prostředky nápravy uvedené vládou, než bude rozhodnuto o opodstatněnosti jeho stížnosti.

56. Kromě toho, pokud stěžovatel využil ústavní stížnost jako účinnou cestu k nápravě ve smyslu čl. 35 Úmluvy, zjevně nebyl povinen pokračovat v dalších možnostech potenciální nápravy.

57. Za těchto podmínek má Soud za to, že je třeba rovněž zamítnout námitku vlády, podle níž žalobce nevyčerpal vnitrostátní prostředky nápravy.

B. K věci samé

1. Podání stran

a) Stěžovatel

i) Pokud jde o prohlídku bytu

59. Stěžovatel tvrdil, že příkaz k domovní prohlídce byl příliš vágní a postrádal řádné odůvodnění, přičemž samotná prohlídka byla provedena a zaznamenána svévolně. Takováto praxe prezentovala všechny druhy zneužití, i když se stěžovatel v projednávaném případě „nestal [obětí]“ žádných „vykonstruovaných důkazů“.

60. Stěžovatel dále uvedl, že v době prohlídky si ani on, ani jeho právník nebyli vědomi skutečnosti, že byl v souvislosti s vyšetřováním vraždy považován za podezřelého, jelikož toto vyšlo najevo až poté, co vláda poskytla dokumenty Soudu k předmětné stížnosti. V příkazu k prohlídce nebyl stěžovatel označen jako podezřelý, pouze v něm bylo uvedeno, že prohlídka může vést k zajištění důležitých důkazů v souvislosti s vyšetřovaným trestným činem. Stěžovatel proto dospěl k závěru, že signifikantní informace byly úmyslně zadrženy příslušnými orgány a že prohlídka byla nařízena a provedena pod falešnou záminkou, jejímž cílem bylo najít důkazy proti němu, přičemž bylo předstíráno, že operace je namířena proti jiným osobám.

61. Nakonec stěžovatel namítal, že ačkoli trestní řád vyžadoval přítomnost dvou svědků během prohlídky, byl přítomen pouze jeden, s čímž nikdy nevyslovil souhlas.

ii) Pokud jde o odběr vzorku DNA

62. Stěžovatel měl za to, že čl. 131 odst. 2 a 3 trestního řádu byl nedostačující. Zejména odkaz na „jiné lékařské postupy“ v tomto ustanovení byl nepředvídatelný; z tohoto důvodu nebylo možné považovat odebrání vzorku DNA stěžovateli za „v souladu se zákonem“ ve smyslu čl. 8 Úmluvy.

63. Stěžovatel dále uvedl, že každopádně, jak již bylo výše popsáno v souvislosti s dotčenou prohlídkou, příslušné orgány v době odebrání vzorku DNA také zatajily skutečnost, že byl při vyšetřování vraždy považován za podezřelého.

64. Nakonec stěžovatel tvrdil, že příkaz vyšetřujícího soudce, aby mu byl odebrán vzorek DNA, nebyl řádně odůvodněn, neexistoval žádný oficiální záznam popisující, jak byl příkaz proveden, a že pokud jednotlivec vyhověl policii pod hrozbou síly, nelze to v žádném případě označit za dobrovolný čin.

b) Vláda

i) Pokud jde o prohlídku bytu

65. Vláda plně podpořila a zopakovala odůvodnění obsažené v rozhodnutí Ústavního soudu ze dne 14. 10. 2010. Uznala tedy, že došlo k zásahu do práva stěžovatele na respektování jeho „domova“ ve smyslu čl. 8 Úmluvy, avšak trvala na tom, že tento zásah byl v souladu s příslušným vnitrostátním právem, jelikož sledoval legitimní cíl – odhalit důkazy a vyšetřovat trestný čin spáchaný neznámým pachatelem – a byl rovněž přiměřený s ohledem na závažnost trestného činu, obsahu a rozsahu příkazu k prohlídce a v konečném důsledku i způsobu provedení prohlídky.

66. Vláda dále uvedla, že pokud jde o samotnou prohlídku, stěžovatel ani jeho právník nevznesli během jejího provedení žádné námitky proti „přítomnosti svědka“.

67. Vláda konečně tvrdila, že všechny relevantní dokumenty byly obsaženy v příslušných spisech Okresního soudu v Subotici nebo Okresního státního zastupitelství v Subotici a jako takové byly stěžovateli v rozhodné době přístupné.

ii) Pokud jde o odběr vzorku DNA

68. Vláda tvrdila, že nedošlo k porušení čl. 8 Úmluvy, pokud jde o stížnost stěžovatele týkající se DNA. Přitom zejména zdůraznila, že odebrání vzorku DNA stěžovateli bylo plně v souladu s čl. 131

trestního řádu.

2. Posouzení Soudem

a) Obecné principy

69. Prohledávání bytových prostor stěžovatele bylo Soudem konzistentně interpretováno jako zásah do jeho „domova“ ve smyslu čl. 8 odst. 1 Úmluvy (viz například a mezi mnoha jinými Buck proti Německu, č. 41604/98, § 31 a 32, ECHR 2005-IV). Odběr a zajištění vzorku DNA se dále považuje za zásah do „soukromého života“ jednotlivce ve smyslu téhož ustanovení (viz například S. a Marper proti Spojenému království [VS], č. 30562/04 a 30566/04, § 77, ECHR 2008; a Caruana proti Maltě, č. 41079/16, § 26).

70. Aby zásah do „domova“ stěžovatele nebo jeho „soukromého života“ nepředstavoval porušení čl. 8 Úmluvy, musí být „v souladu se zákonem“, prováděný za účelem „legitimního cíle“, a být „nezbytným úkonem v demokratické společnosti“ (viz například Paradiso a Campanelli proti Itálii [VS], č. 25358/12, 24. 1. 2017, § 167; a Caruana, citovaný výše, § 27).

71. Soud shledal, že zásah nelze považovat za zákonný, pokud nemá oporu ve vnitrostátním právu. V oblasti, na kterou se vztahuje psané právo, je „právo“ platná právní úprava vykládaná vnitrostátními soudy (viz mimo jiné Société Colas Est a další proti Francii, č. 37971/97, § 43, ECHR 2002-III). I když má Soud konečnou pravomoc kontrolovat soulad s vnitrostátním právem, je především na vnitrostátních orgánech, zejména na soudech, aby toto právo interpretovaly a použily (viz mimo jiné Chappell proti Spojenému království, 30. 3. 1989, § 54, řada A č. 152 A).

72. Pokud jde o požadavek „legitimního cíle“, cíl „odhalit fyzické důkazy, které by mohly být nápomocny při vyšetřování závažného trestného činu“, byl Soudem trvale považován za „legitimní“, protože sleduje zájmy na veřejnou bezpečnost a má co do činění s prevencí kriminality a ochranou práv ostatních (viz například Smirnov proti Rusku, č. 71362/01, 7. 6. 2007, § 40; a KS a MS proti Německu, č. 33696/11, 6. 10. 2016, § 43).

73. Pojem „nezbytnost“ znamená, že zásah je přiměřený sledovanému legitimnímu cíli (viz Camenzind proti Švýcarsku, 16. 12. 1997, § 44, Sbírka 1997 VIII). Pokud jde zejména o prohlídku prostor a zajištění věcí, Soud posoudí, zda jsou důvody odůvodňující takováto opatření relevantní a dostatečné a zda byla dodržena výše uvedená zásada proporcionality (viz například KS a MS proti Německu, citovaný výše, § 43; viz také Crémieux proti Francii, 25. 2. 1993, § 38–40, řada A č. 256-B; Miailhe v. Francie (č. 1), 25. 2. 1993, § 36–38, série A č. 256-C; a výše citovaný Buck, § 45). Soud musí nejprve zjistit, zda příslušné právní předpisy a praxe poskytovaly jednotlivcům přiměřené a účinné záruky proti zneužití. Zadruhé musí vzít v úvahu konkrétní okolnosti každého případu, mimo jiné včetně závažnosti projednávaného trestného činu, způsobu a okolností, za nichž byl vydán příkaz k domovní prohlídce, dostupnosti dalších v daném čase relevantních důkazů, obsahu a rozsahu dotčeného rozkazu a rozsah možných dopadů na pověst osoby dotčené prohlídkou (viz, mutatis mutandis, Chappell, výše citovaný, § 60; Camenzind, citovaný výše, § 45–46; a Buck, citovaný výše, § 45).

b) Použití těchto principů v projednávaném případě

i) Pokud jde o prohlídku bytu stěžovatele

74. Prohlídka bytových prostor stěžovatele představovala zásah do jeho „domova“ ve smyslu čl. 8 Úmluvy, což zavdává nadbytečnost zkoumání, zda došlo také k zásahu do jeho práva na „soukromý život“, když se toto týká téhož ustanovení (viz například výše uvedený rozsudek Buck, § 32 a 33). Je

rovněž zřejmé, že prohlídka měla obecný základ ve vnitrostátním právu, které bylo interpretováno vnitrostátními soudy, když mimo jiné byla nařízena vyšetřujícím soudcem na základě čl. 77 odst. 1 a čl. 78 trestního řádu a za účelem odhalení relevantních skutečností souvisejících se závažným trestným činem, který již byl spáchán. To je však zcela oddělené od otázky nepřítomnosti druhého svědka během prohlídky, která by měla být podle názoru Soudu vhodněji posuzována v kontextu projednávaných procesních záruk níže. Dotčená prohlídka byla nařízena za účelem odhalení důkazů o závažném trestném činu, a tedy ve snaze o „legitimní cíl" spočívající v předcházení trestné činnosti a v ochraně práv ostatních (viz bod 72 výše). Zbývá vyřešit, zda byl zásah do bydliště stěžovatele „nezbytným úkonem v demokratické společnosti" ve smyslu čl. 8 Úmluvy, tj. zda byl zásah přiměřený sledovanému legitimnímu cíli.

75. V tomto ohledu je potřeba na úvod poznamenat, že podle prohlášení uvedených v trestním oznámení bylo důvodné podezření, že se stěžovatel mohl podílet na vraždě pana C (viz obdobně Posevini proti Bulharsku, č. 63638/14, 19. 1. 2017, § 71). Vyšetřující soudce měl proto povinnost ozřejmit tento incident vzhledem k jeho obzvláště závažné povaze a pokusit se odhalit všechny relevantní skutečnosti včetně totožnosti možných pachatelů bez ohledu na to, zda byl skutečně osobně v kontaktu s policisty před vydáním příkazu k prohlídce. Také je zřejmé, že nic nenasvědčovalo tomu, že by orgány činné v trestním řízení manipulovaly nebo se pokoušely vykonstruovat nějaké důkazy proti stěžovateli, který nakonec ani nebyl formálně obviněn z trestného činu.

76. Pokud jde o příkaz k prohlídce, Soud konstatuje, že odkazoval na „černou koženou bundu" i na „boty a jiné předměty" související s prověřovaným trestným činem. Již samotná policie informovala vyšetřujícího soudce, že je nutné zabavit boty, aby je bylo možné porovnat se stopami nalezenými na místě činu, zatímco kožená bunda byla věcí získanou po vraždě. Dotčený příkaz k domovní prohlídce proto nelze považovat za vágní. Bez ohledu na to, zda by bylo možné příkaz ještě přesněji formulovat, lze konstatovat, že byl za daných okolností dostatečně specifikován, když jeho působnost byla omezena konkrétně uvedenými cíli a odkazem na projednávaný trestný čin; tím byla zase omezena diskreční pravomoc policistů, kteří provedli prohlídku a byli oprávněni pouze k zajištění věcí, u nichž bylo možné shledat spojitost s projednávaným trestným činem (viz obdobně, Posevini, citovaný výše, § 72). Důvody prohlídky byly proto za konkrétních okolností projednávaného případu relevantní a dostatečné (viz judikatura uvedená v bodě 73 výše).

77. Konečně, co se týče procesních záruk, Soud poznamenává, že zatímco při prohlídce byl skutečně přítomen pouze jeden a nikoli dva svědci, stěžovatel a jeho obhájce přítomni byli, jak se podává z protokolu o prohlídce. Obhájce stěžovatele navíc podepsal dokumenty z provedené prohlídky a nevznesl žádné námitky proti postupu prohlídky jako takovému, ale pouze proti odůvodnění příkazu k prohlídce. Svědek, který byl přítomen během prohlídky, ve skutečnosti proti prohlídce během jejího provádění neměl námitky. Soud tedy zastává názor, že stěžovateli byly rovněž poskytnuty přiměřené a účinné záruky proti jakémukoli zneužití během samotné prohlídky (viz judikatura uvedená v bodě 73).

78. S ohledem na výše uvedené Soud nemůže dospět k jinému závěru než shledat zásah do „domova" stěžovatele „v souladu se zákonem" s tím, že byl proveden ve snaze o „legitimní cíl" a „za nezbytný v demokratické společnosti", vše ve smyslu čl. 8 Úmluvy. Podle názoru soudu tedy nedošlo k porušení uvedeného ustanovení.

ii) Pokud jde o odběr vzorku DNA od stěžovatele

79. Soud má za to, že odebrání vzorku DNA stěžovateli představovalo zásah do jeho „soukromého života" ve smyslu čl. 8 Úmluvy (viz judikatura citovaná v bodě 69 výše). Skutečnost, že stěžovatel souhlasil s předáním vzorku svých slin policistům, není v této souvislosti relevantní, protože tak

učinil pouze pod hrozbou, že mu bude jinak odebrán vzorek slin nebo krev silou (viz body 9 a 10 výše; viz také, mutatis mutandis, Caruana, citovaný výše, § 29; a naopak Cakicisoy a další proti Kypru, č. 6523/12, 23. 9. 2014, § 50 a 51).

80. Soud je však toho názoru, že tento zásah nebyl „v souladu se zákonem“ ve smyslu čl. 8 odst. 2 Úmluvy, jelikož předmětná vnitrostátní právní úprava měla být mimo jiné „předvídatelná, pokud jde o [její] účinky“ na stěžovatele (viz například Caruana, citovaný výše, § 33).

81. Zejména za situace, kdy je primárně na vnitrostátních orgánech, především soudech, aby vykládaly a aplikovaly vnitrostátní právo (viz rovněž judikaturu citovanou v bodě 71 výše), je nutno poznamenat, že příkaz zmocňující policii odebrat vzorek slin stěžovatele v projednávané věci neodkazoval na žádná konkrétní zákonná ustanovení, přičemž čl. 131 odst. 2 a 3 trestního řádu stanoví pouze to, že soud může nařídit odběr vzorku krve nebo provedení „jiných lékařských zákroků“, pokud to je z lékařského hlediska nezbytné pro stanovení „důležité“ skutečnosti pro vyšetřování trestného činu. V čl. 131 odst. 2 a 3 trestního řádu tudíž neexistoval žádný konkrétní odkaz na odběr vzorku DNA.

82. Soud v této souvislosti rovněž poznamenává, že podle informací obsažených ve spisu, při odebírání vzorku DNA stěžovatele orgány žalovaného státu nesepsaly úřední záznam o postupu odebrání vzorku, čímž nesplnily požadavky stanovené v čl. 239 trestního řádu.

83. Konečně, i když čl. 131 odst. 2 a 3 trestního řádu stanovil, že postupy v něm uvedené mohou být prováděny násilně, je-li to nutné, bylo tak možné učinit pouze za předpokladu, že to neohrožuje zdraví člověka, a na základě soudního příkazu. Nezahrnoval však několik dalších záruk stanovených například v novějším trestním řádu přijatém v roce 2011. Pozdější zákoník zejména: i) označuje odběr vzorků DNA pomocí „bukálního stěru“; ii) uvádí, že to musí provést odborník; a (iii) omezuje okruh osob, kterým lze odebrat vzorek bukálním stěrem bez jejich souhlasu. V souvislosti s posledním bodem Soud zejména vzal na vědomí, že čl. 131 odst. 2 a 3 ve znění platném v rozhodné době mimo jiné stanovil, že odebrat vzorek krve nebo provést „jiné lékařské postupy“ bylo možné provést ve vztahu k jakékoli dané osobě, pokud by to bylo považováno z lékařského hlediska za nezbytné ke zjištění skutečností „důležitých“ pro vyšetřování trestného činu, což by umožnilo takovéto postupy aplikovat vůči potenciálně velmi velké skupině osob. Naopak čl. 140 odst. 1, 3 a 4 nového trestního řádu naznačuje, že vzorky z bukálních stěrů mohou být odebírány pouze od podezřelého nebo „za účelem vyloučení podezření v souvislosti s trestným činem“ porovnáním vzorků nalezených na místě u oběti nebo jiné osoby. Za těchto okolností má Soud za to, že by bylo rozumné předpokládat, že zavedením jednoznačně podrobnějších podmínek týkajících se odběru vzorků DNA v nedávném trestním řádu sám žalovaný stát implicitně uznal potřebu přísnější regulace ve srovnání s dřívější právní úpravou v této oblasti.

84. Výše uvedené úvahy postačují k tomu, aby Soud dospěl k závěru, že zásah do „soukromého života“ stěžovatele nebyl „v souladu se zákonem“. Z toho důvodu není nutné, aby Soud zkoumal, zda k němu došlo ve snaze o „legitimní cíl“ a zda to bylo „nezbytné v demokratické společnosti“ ve smyslu čl. 8 Úmluvy. Podle názoru soudu tedy došlo k porušení uvedeného ustanovení.

VÝROK

Z těchto důvodů Soud

1. *Deklaruje*, jednomyslně, stížnost týkající se porušení čl. 8 Úmluvy za přijatelnou a zbytek stížnosti za nepřijatelnou;

2. *Rozhodl*, jednomyslně, že domovní prohlídkou nedošlo k porušení čl. 8 Úmluvy;

3. *Rozhodl*, šesti hlasy k jednomu, že odebráním stěžovatelova vzorku DNA došlo k porušení čl. 8 Úmluvy

(Zpracovali JUDr. Antonín Draštík a JUDr. Adrian Matúš)